

політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів.

До сих пір ще залишаються не вирішеними низка проблем. Зокрема, існуюча виборча пропорційна система з закритими списками є прямим порушенням пасивного виборчого права українських громадян, гарантованого їм Конституцією. Статтею 36 Конституції встановлено, що громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів. Проте політичні партії як інститути громадянського суспільства, хоча і з двоїстою природою, створюються в Україні зазвичай «під вибори» і не мають ні досвіду, ні бажання захищати права і інтереси своїх членів. Ці та низку інших проблем нам ще потрібно буде вирішити на шляху до побудови громадянського суспільства.

Формування громадянського суспільства — це тривалий, нелегкий процес і лише консолідація сил допоможе нам досягти заданої мети. Тільки разом ми зможемо побудувати демократичну, правову, соціальну державу з розвиненим громадянським суспільством і успішним народом. Державу, якою будемо гордитись!

Науковий керівник: проректор з навчальної роботи, д. ю. н., професор кафедри конституційного права України НЮУ імені Ярослава Мудрого, член-кореспондент НАПрН України Ю. Г. Барабаш.

Мохончук Богдан Сергійович
НЮУ імені Ярослава Мудрого,
аспірант, кафедра
конституційного права України

ГОЛОСУВАННЯ ЗА «МЕТОДОМ БОРДА» — ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ

На певному етапі розвитку людства, мажоритарний принцип формування органів державної влади піддався значній критиці. Мова йде про складні часи великої французької революції кінця 18 сторіччя. Справа в тому, що 15 січня 1793 року Конвент Франції виніс смертний ви-

рок колишньому королю Людовіку VI лише незначною більшістю голосів. Рішення було прийнято за мажоритарної системи голосування в ефективності якої, внаслідок страти короля, і засумнівались представники Паризької Академії Наук (далі Парижської АН).

Цей випадок загострив увагу суспільства та лише підігрів існуючі в Паризькій АН дебати про справедливість різних методів голосування, які почались ще раніше, з досліджень двох її членів — Жан Шарля де Борда та маркіза де Кондорсе. О. Д. Кичмаренко та А. П. Огуленко зазначають, що теорія голосування, як наука, має власну дату заснування — 16 червня 1770 року. В цей день Ж.-Ш. Борда виступив з доповіддю «Щодо способів проведення виборів», в якій, аналізуючи порядок обрання членів Паризької АН, критикує традиційний спосіб більшості голосів. Борда запропонував власну процедуру голосування, вважаючи, що від виборців необхідно отримувати більше інформації про їх ставлення до кандидатів, внесених в виборчий бюлетень.

Задля історичної точності варто зауважити, що окремі дослідники вважають родоначальником такої процедури німецького філософа-теолога Миколу Кузанського (Nicolaus Cusanus), який виклав схожий метод у своєму трактаті «Щодо згоди католиків» («De concordantia catholica»), написаному в 1431 році. Щоправда стосувалась вона порядку обрання Папи Римського.

Згідно «методу Борда» результати голосування виражаються у вигляді кількості очок, які набрані кожним із кандидатів. Для цього, на думку Борда, кожний виборець має впорядкувати по перевазі всіх кандидатів, що включені в бюлетень, та приписати їм рангові місця зі спадаючою вагою (тобто 0 найгіршому, 1 — наступному по перевазі і т. д.). Іншими словами, при «п» кількості кандидатів, перший отримує «п» кількість балів, другий — «п»-1, третій — «п»-2 і так далі, поки отримане значення не буде рівне або на одиницю більше від 0 (залежно від заданої дискреції).

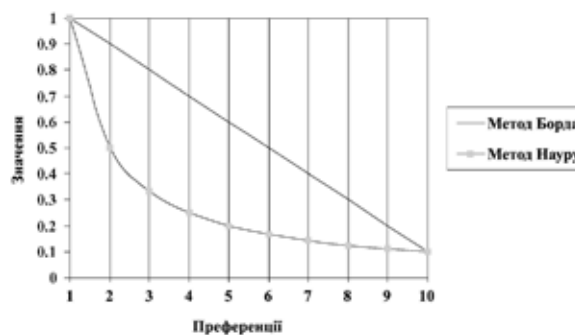
Зазначений метод голосування знайшов своє широке використання (наприклад дещо змінений варіант використовується під час популярного міжнародного конкурсу «Євробачення»), проте не в якості елемента виборчої системи. На політичних виборах він застосовується рідко і з певними обмеженнями або модифікаціями. Так, за «методом Борда» обираються представники від Італійської та Угорської меншини до Національної Асамблеї Словенії (а це лише 2 мандати з 90).

Інші дві країни, які використовують «метод Борда», є малонаселеними, острівними та розташовані в тихоокеанському регіоні Мікронезія.

В першій — Республіці Кірібаті, вибори президента (кариб. Veretitenti) проходять в два етапи. На початковому етапі парламент повинен сформувати зі свого складу групу не менш ніж з трьох та не більш ніж з чотирьох кандидатів, які на другому візьмуть участь у загальнодержавних виборах за мажоритарною системою відносної більшості. Якраз на першому — використовується класичний «метод Борда», де, під час розподілу 4 місць зі списку кандидатів (зазвичай не менше чотирьох парламентарів виявляють бажання балотуватись), кожен парламентар повинен виразити свої голоси числами 4 (особа з найвищою підтримкою), 3, 2 та 1. Потім вони додаються і перемагають чотири кандидати з найбільшою кількістю балів.

В модифікованому підрахунку Борда, що розроблений для однієї з найвіддаленіших тихоокеанських країн Науру, перша перевага рівна одному голосу, друга — половині голосу, третя — одній третій і так далі. Всі бали додаються та кандидат з найвищим показником оголошується переможцем. Внаслідок того, що після 1947 року адміністративне управління в країні здійснювала Австралія, то першою виборчою системою була властива їй система альтернативного голосування. Після здобуття незалежності, формально, структура голосу виборця залишилась такою ж, адже виборець за обома методами ранжує кандидатів. Тому можна висловити наступну тезу — важливо не те, яким чином виборець робить відмітку у виборчому бюлетені (в нашому випадку числами 1, 2, 3 і т. д.), а те, яке змістовне наповнення вони будуть нести при подальших обрахунках.

Порівнюючи класичний та модифікований «метод Борда» можна стверджувати, що останній сприяє кандидатам з високим рівнем підтримки. Мається на увазі ті з них, хто розташований вище у бюлетені, особливо на першому місці. Адже задумкою класичного методу був пошук оптимального, з точки зору всіх виборців, переможця. Тому інтервали між сусідніми кандидатами були однакові. Проте, в модифікованому варіанті, який використовується в Науру, інтервали різні, оскільки кожен наступний кандидат отримує бали у вигляді дробових чисел — $1/2$, $1/3$, $1/4$ і т. д. Відмінності двох методів показані в таблиці Бенджаміна Реллі (Benjamin Reilly), який проілюстрував їх використання при голосуванні за десятих кандидатів.

Як бачимо, в класичному «методі Борда» перший кандидат отримає 1, другий — 0.9, третій — 0.8 балів. Модифікований варіант призведе до таких результатів: перший — 1, другий — 0.5, третій — 0.3 бали. Однакові результати будуть лише для першого та останнього кандидатів. Це дозволяє нам визначити ще одну тезу — обрахунки за «методом Борда» (які і будь-які інші, засновані на кардиналістській теорії корисності) мають значну суб'єктивну складову, а саме визначення дискреції голосів.

Зазначена система не може бути застосована для пропорційного голосування. Крім того, вона не відповідає таким критеріям справедливого голосування, як «незалежність від сторонніх альтернатив» та «критерій Сміта». Проте безумовним досягненням Борда є створення методу (в класичному варіанті) обрання найбільш консенсусно-оптимального лідера.

Науковий керівник: проректор з навчальної роботи, д. ю. н., професор кафедри конституційного права України НЮУ імені Ярослава Мудрого, член-кореспондент НАПрН України Ю. Г. Барабаш.

Назарчук Володимир Ігорович
 КНУ імені Тараса Шевченка,
 студент, юридичний факультет,
 2 курс ОР «Магістр», 14 група

КОНСТИТУЦІЯ ЯК ПОЛІТИЧНИЙ ТА ІДЕОЛОГІЧНИЙ ДОКУМЕНТ

Неможливо уявити демократичну державу сучасного світу, яка б не мала своєї конституції. Адже саме в конституції закріплюються вихідні положення, на яких ґрунтуються найголовніші форми життя суспільства. Вона закладає підва-